

OCENJENA VREDNOST IN ZAJAMČENA SREDSTVA PRI JAVNEM NAROČANJU

ZJN-3 določa obveznosti glede na ocenjeno vrednost javnega naročila. Pri višji ocenjeni vrednosti so obveznosti strožje, pri nižjih pa so manjše. Obveznosti se ne nanašajo samo na izbiro postopka, ampak tudi na druga ravnanja. Obstaja nevarnost, da bi naročniki na različne načine določili ocenjeno vrednost in se s tem izognili predpisanim obveznostim. Naročnik ne sme oddati javnega naročila, če je napačno ocenil vrednost naročila, oziroma je v izbrani ponudbi cena določena nad vrednostnim pragom, določenim za posamezno javno naročilo.

Zakon o javnem naročanju je glede ocenjene vrednosti javnega naročila vnesel zelo strogo določbo glede izračuna ocenjene vrednosti javnega naročila. Določba je pomembna tudi pri obravnavi javnih naročil malih vrednosti, saj je ocenjena vrednost eden od bistvenih elementov glede določanja postopka oddaje javnega naročila. Glede na ocenjeno vrednost naročnik določi, kako bo vodil celoten postopek oddaje javnega naročila. Način izračuna ocenjene vrednosti javnega naročila, vključno z vsemi količinskimi in cenovnimi parametri, mora biti razviden iz dokumentacije, ki jo vodi naročnik.

Pri določitvi ocenjene vrednosti javnega naročila je zelo pomembno, da naročnik, preden sploh začne postopek javnega naročanja, izvede kratko analizo trga. Naročnik lahko analizo trga izvede z analizo stroškov na podlagi primerjave stroškov pri drugih naročnikih za podobna naročila, z analizo stroškov na podlagi preteklih podobnih naročil pri naročniku, s pridobitvijo informativnih ponudb, z izvedbo strokovnega dialoga (drugi odstavek 64. člena ZJN-3) in z oceno strokovnjaka iz stroke.

Poleg analize trga si lahko pri izračunu ocenjene vrednosti pomagamo tudi s poslovno analizo. Pripraviti je treba ustrezno podlago, ki bo določila potrebe, zahteve in obseg rešitve (tudi kot podlaga poznejšemu obsegu projekta), sicer lahko pride do nerealnega izračuna ocenjene vrednosti. Pri tem se pogosto zanemarjajo ali podcenjujejo stroški, povezani z analizo, specifikacijo, integracijo z zunanjimi sistemi, preizkušanjem, jamčevanjem oziroma odpravljanjem napak, koordinacijo (upravljanjem/vodenjem) projektov, zagotavljanjem razpoložljivosti virov (kadrov, opreme, licenc).

Za določitev ocenjene vrednosti so izjemo pomembni sklopi. Z besedo sklop se označuje blago, storitve ali gradnje, ki se oddajo z eno pogodbo o javnem naročilu. V primeru, da bi naročniki lahko poljubno določevali sklope, vsa pravila o ocenjeni vrednosti izgubijo svoj smisel. Pri določanju sklopov je pomembno upoštevati pravilo ZJN-3 o seštevanju vrednosti sklopov, kadar določamo ocenjeno vrednost javnega naročila. V tem primeru mora naročnik pri oddaji javnega naročila izpolniti obveznosti, ki veljajo za seštevek ocenjenih vrednosti določenih sklopov. Vendar so

določila ZJN-3 o upoštevanju sklopov pri ocenjeni vrednosti splošne narave, saj je v 24. členu ZJN-3 določeno, da naročnik ne sme razdeliti naročila na sklope, da se izogne uporabi ZJN-3, razen če to utemelji z objektivnimi razlogi. Kaj so objektivni razlogi, pa je treba določiti glede na predmet javnega naročila za vsako naročilo posebej.

Glede določitve ocenjene vrednosti se upošteva dan, ko naročnik odpošlje javno objavo o začetku postopka, če pa nimamo poziva javnosti, se upošteva dan, ko naročnik začne postopek javnega naročila (primeroma; navezovanje gospodarskih stikov). Pri ocenitvi javnega naročila mora naročnik upoštevati vse stroške, ki jih bo moral plačati, oziroma stroške, povezane s pogodbenim predmetom, ter celoten postopek evidentirati. Prav tako mora upoštevati možnosti povečanja obsega javnega naročila, predvsem preko pogodbenih klavzul o spremembah pogodbe in cene.

Glede ocenjene vrednosti se lahko v praksi dostikrat zgodi, da se v fazi izvedbe javnega naročila ugotovijo, da so naročnikove potrebe večje ali manjše od ocenjene vrednosti. Naročnik mora ocenjeno vrednost določiti na takšen način, da bo upošteval vse postavke in položaja predmeta javnega naročanja ne samo takrat, ko izdaja sklep o začetku postopka oddaje javnega naročila oziroma objavi le tega, temveč tudi med celotno izvedbo predmeta javnega naročila. Ocenjeno vrednost mora izračunati tako, da upošteva celotno vrednost plačil brez DDV, vključno z možnostjo povečanja obsega naročila in katerega koli povečanja vrednosti pogodbe. Ocenjena vrednost mora vključevati tudi vrednost morebitnih nagrad in drugih izplačil. Višina ocenjene vrednosti mora biti primerljiva s cenami na trgu, ki veljajo za predmet javnega naročila, če je dostopen na trgu in ni prilagojen posebnim potrebam naročnika.

OCENJENA VREDNOST PRI GRADNJAH

Pri javnem naročanju gradenj se pri določanju ocenjene vrednosti upoštevajo ocenjeni stroški gradenj in storitev ter blaga, potrebnega za gradnje. Gradbeni materiali so potrebni za gradnjo, medtem ko pa je notranja oprema objekta že lahko sporna. Pri presoji o enovitosti gradnje se lahko upoštevajo sočasnost naročil, ekonomsko tehnična funkcija, geografski okvir ali podobnost javnih naročil. Pri javnem naročanju blaga se za presojo enotnosti javnega naročila upošteva podobnost blaga, oziroma se ocenjene vrednosti sklopov seštevajo, če se sklopi nanašajo na pridobitev podobnega blaga (blago, ki se v poslovni praksi naroča skupaj). Prav tako ZJN-3 v 73. členu varuje ponudnike, pred neupravičenim združevanjem predmeta javnega naročila, s strani naročnikov.

Pri izračunu ocenjene vrednosti gradenj mora naročnik temeljito preučiti lastnosti gradnje, njene posebnosti, in upoštevati vse stroške od ideje do izvedbe ter seveda tudi uporabe objekta. Navesti je treba stroške upoštevanja vseh predpisov, ki določajo pogoje za izpolnjevanje temeljnih in drugih zahtev objekta, trajnostne gradnje, stroške

vzdrževanja, stroške emisij in druge stroške, ki nastajajo pri gradnji ter uporabi objekta. Poleg stroškov izvedbe so pomembni tudi stroški potrebnih zavarovanj in jamstev. Upoštevati je treba tudi stroške, nastale z izvajalčevo uporabo naročnikove opreme, če je bil naročnik v gradnji udeležen z lastno opremo. Osnovni del ocenjene vrednosti gradenj je izvedba gradbenih, obrtniških in inštalacijskih del ter dobava pripadajočega materiala in opreme, kar je določeno v projektni dokumentaciji. Naročnik mora za dober izračun ocenjene vrednosti gradenj imeti kakovostno izdelano projektno dokumentacijo s projektantskimi popisi, tehničnim in grafičnim delom.

Ocenjena vrednost gradnje je odvisna predvsem od zasnove gradnje. Pri ločenem naročilu projektiranja in gradenj je osnova projektantski predračun oziroma ustrezen seznam tipiziranih popisov del z normativi za vse vrste del, medtem ko so za skupno naročilo projektiranja in gradnje vezane študije izvedljivosti ter druge ocene vrednosti. Pri izračunu ocenjene vrednosti je treba upoštevati tudi morebitne izbire in podaljšanja javnega naročila, kar se pri gradnjah lahko med drugim izraža tudi skozi naročila več del ali ponovljenih del. Pri delitvi naročila na sklope, morajo naročniki od primera do primera presoditi, ali je ta delitev sploh mogoča in primerna in ali je to tudi bolj učinkovito ter gospodarno, zlasti z vidika tveganj in zavarovanj določene gradnje. Sklopi, ki jih naročnik upošteva pri javnem naročanju gradenj, lahko predstavljajo izkope in druga pripravljalna dela, gradbena in zaključna dela, strojne in elektroinštalacije ter tehnološka oprema.

OCENJENA VREDNOST PRI ARHITEKTURNIH IN INŽENIRSKIH STORITVAH

Pri izračunu ocenjene vrednosti arhitekturnih in inženirskih storitev je posebnega pomena izračun stroškov vseh potrebnih arhitekturnih in inženirskih storitev, vključno z izdelavo strokovnih podlag in izvedbo vseh potrebnih raziskav. Pri izvedbi naložbe mora naročnik upoštevati Uredbo o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo naložbene dokumentacije na področju javnih financ (Uradni list RS, št. 60/06, 54/10 in 27/16), ki predvideva izračun ocenjene vrednosti. Ocenjena vrednost javnega naročila gradnje predstavlja največji del naložbene vrednosti in temelji na predpisani vrsti tehnične oz. projektne dokumentacije. Naložbeni program temelji na idejnem projektu ali na projektu višje ravni, kjer se na osnovi tehničnih rešitev in ocen potrebnega materiala in del pripravi ocena vrednosti gradnje. Za oceno stroškov visokih gradenj se posebej priporoča uporaba standarda SIST DIN 276-1. Ocenjena vrednost inženirskih storitev predstavlja le manjši del skupne ocenjene naložbene vrednosti, ki se določa v naložbeni dokumentaciji skladno z veljavnimi predpisi. Vrednost inženirskih storitev je možno oceniti s pomočjo uveljavljenih metodologij, kot je na primer nemški HOAI (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure – pravilnik za določitev honorarjev arhitekturnih in inženirskih storitev). Za izračun

ocenjene vrednosti arhitekturnih oz. inženirskih storitev se upoštevajo strokovne metodologije, kot so:

- merila za vrednotenje inženirskih storitev;
- poenostavljena merila za vrednotenje projektantskih storitev za stavbe;
- izračun ocenjene vrednosti del s področja geodezije;
- druge metodologije, uradno potrjene s strani poklicnih zbornic IZS ali ZAPS.

OCENJENA VREDNOST PRI INFORMACIJSKIH STORITVAH

Metoda izračuna ocenjene vrednosti pri oddaji informacijskih storitev je odvisna predvsem od:

- potrebnih integracij z drugimi sistemi,
- kompleksnosti informacijske rešitve,
- arhitekturne zasnove in infrastrukture, na kateri bo informacijske rešitev delovala,
- poslovnih tveganj, ki jih naročnik prenaša na izvajalca (pravna tveganja, intelektualne pravice, odškodninska odgovornost),
- uporabljivosti že razvitih skupnih gradnikov,
- stopnje, do katere je rešitev že predhodno definirana,
- razvojnih faz, ki naj bi jih pokrival oziroma izvedel izvajalec,
- kakovostne priprave tehničnih in vsebinskih specifikacij, saj nejasno oziroma nenatančno definiran predmet naročila povečuje tveganja izvajalca, ki se prenašajo v ponudbeno ceno.

DRUGE POSEBNOSTI DOLOČANJA OCENJENE VREDNOSTI NAROČILA

Za javno naročilo blaga ali storitev, ki se redno ponavlja ali se bo predvidoma podaljšalo v določenem obdobju, se ocenjena vrednost javnega naročila izračuna na podlagi skupne dejanske vrednosti zaporednih javnih naročil iste vrste, oddanih v zadnjih 12 mesecih ali v proračunskem letu, upoštevaje spremembe količine ali vrednosti, ki bi nastale v 12 mesecih po prvotnem naročilu, ali skupne ocenjene vrednosti zaporednih javnih naročil, oddanih v 12 mesecih po prvi dobavi oziroma izvedbi ali v poslovnem letu, če je to daljše od 12 mesecev.

Za naročila organizacijskih enot naročnika po določili ZJN-3 velja, da se seštevajo, kar pomeni, da se obveznosti naročnika in posameznih organizacijskih enot določijo po seštevku ocenjenih vrednosti naročila. Če organizacijska enota odda javno naročilo pod vrednostnim pragom EU, vendar seštevke istovrstnih naročil presega prag, mora le ta upoštevati obveznosti javnega naročanja nad vrednostnim pragom EU, razen če je organizacijska enota naročnika samostojno odgovorna za javno naročilo, kar

pomeni, da samostojno prevzema pravice in obveznosti v svojem imenu in za svoj račun.

Pri okvirnih sporazumih, dinamičnih nabavnih sistemih in partnerstvih za inovacije mora naročnik že ob začetku postopkov upoštevati vrednost vseh naročil, ki jih bo na podlagi teh postopkov oddal ter upoštevati največje količine in najvišje vrednosti. V primeru, da se istovrstna naročila blaga ali storitev redno ponavljajo, se ocenjena vrednost naročila določa po preteklem plačilu, korigirano s spremembami količin ali vrednosti po prvotnem naročilu ali pa po ocenjeni vrednosti že oddanega javnega naročila. Pri finančnem zakupu, najemu ali nakupu s pridržkom lastninske pravice, se upošteva za ocenjeno vrednost celotna vrednost posla in ne zgolj višina posameznega plačila v določenem obdobju. Če obdobja ni mogoče določiti, se upošteva mesečna vrednost, pomnožena z 48. Pri oddaji zavarovalniških storitev se upoštevajo višina premije in druge oblike plačil. Pri bančnih in finančnih storitvah se upoštevajo obresti, provizije, pristojbine, honorarji in druge oblike plačil.

Pri **LEKSIAKOV ZALOŽBI** je izšel strokovni e priročnik z naslovom

JAVNO NAROČANJE OD A DO Ž Vodnik skozi postopek javnega naročila
296 strani, marec 2023

Sistematika oddaje javnih naročil je velikokrat "kamen spotike", saj je treba upoštevati uravnoteženost proračuna, kar vpliva na postopke oddaje javnih naročil, načela gospodarnosti in ekonomičnosti in nenazadnje tudi enakopravnosti ponudnikov. Pravila javnega naročanja posegajo v fazo pogajanj in sklenitve pogodbe z izbranim ponudnikom, medtem ko se za pogodbene obveznosti uporabljajo civilnopravna pravila. Samo natančna določitev "pravil igre" je porok, da se bodo proračunska sredstva uporabljala z najmanjšimi stroški in največjo koristnostjo.

Več si lahko preberete na: www.leksiakov.si

